

עין משפט
גר מצוה

יח:

סדר תעניות ביצד פרק שני תענית

מסורת הש"ס

לה א מיי פ"ב מהלכות
תענית הלכה ג טו
ש"ע ח"פ ט' תלו סעף
ג:
לא ב ב מ"י פ"א מהל'
תענית הלכה ז סג
סעין ג טו פ"ב ח"פ ט'
מקנב סעף כ:
א ד מ"י פ"ב מהלכות
תענית הלכה טו ז ט'
טו פ"ב ח"פ ט' תקנה
סעף ח:

הלכה שהענה ומשלים. פי' הא דקפסק הלכה מתענה ומשלים
לר"ת קאי להי אמונה ואפירוס אינו יכול להתענות
דיום משמה ושמהה כתיב:

הדרן עלך סדר תעניות קמא

מתריעין עליהם מיד וסתעין
כמו כן. וסאלו
בראשונות שזמור האמונות וסאלו
זו ואס תאמר (א) הא דמתריעין
משמע דמתריעין ומתענין אמאי
תרין לפני נמתני כסומן דתוס'
העיר מתענה ומתריעין כיון דתוס'
מתריעות משמע מתריעו ויש לומר
משום דנעי לאפלוני ר' עקיבא נסיפא
דקאלמר מתריעות ולא מתענות:
לא

תורה אור השלם
1. וגם אנכי נעתי מכם
את הנפש בעוד שליטה
הקדש לקציר והמטרתי
על עיר ארת ועל עיר
אתה לא אמטיר חלקה
אתה המטר חלקה
אשר לא אמטיר עליך
תיקש: עמוד ד

מוסף רש"י

תענית. נגדכא. תענית
מלא. שהר נכח מוכיח
תענית. אפר. שספור
ההפסד והתענית (תנינן הו).
דיופלי. לון זינת ירו
שמי. על שני חרס וסוטה
(א) על שני חרס ותנינן הו.

רבינו תנאל

מותרין בהספד ובתענית בו
ביום שקורין בו. וליכא
לאוקומה לאת מתני כ"ד
הכ"ז. דקיימא לן אע"פ
דאין קורין בתן אסורין.
דמיא כתיבא ארביס
והמטר מוריא אינו ד"ל
למטר. וזמר רבא
לא מירכא אלא למטר את
זה ביה ביה של זה ביה.
ואילו מי שאינו ינו
ואי קורא בו אסור.
בתענית ותיבא נני לוכא
לאוקומה. דהא יום קטור
יום טורייתא אינו. וימים
טובים ניתא. לוכא
לאוקומה אלא בתן טיהא
יום הכניסה כ"ד יקרין
בו כיום. ואע"פ שהוא יום
מותר טורייתא. מותר
בהספד ובתענית. קשיא
לר' יוחנן דאמר הלכתא
כ"ד יומי דאמר לפניה.
ישני. יום טורייתא
כטולי בטוה כ"ד. ושא
דשמינה משיטה היא.
שנ"ג אין גזרין תענית
על הגבור בתחלה בחמישי
בו. אין גזרין תענית
בראש חודשים בחנוכה
ובפורים ואם התחילו כ"ד.
כמה היא בתחלה ר' אבה
אמר ג' ר' יוסי אמר אהא.
ויקיימא לן כ"ד יומי.
(ואסיקא אה התחילו כ"ד).
ט' באב שחל להיות ערב
שבת. פי' את הרתיב בסוף
ככל מעריבין ומשתתין.
ט' באב שחל להיות בערב
שבת כ"ד. קבלה בדיני ט'
סמל של אהת שנה היה
ביום חמישי. ומילוא היום
היה שבת ושל אהת
חרש אב בחמישי. ואלו ט'
באב להיות כ"ד. וחסורי

מותרין בהספד ובתענית. בני ג"ו (א) קריאת מגילה דכרין קודם
וזמנה דמפרש הס"ס ב"ד ב"ד ב"ד ב"ד ב"ד ב"ד ב"ד ב"ד ב"ד
ליום הכניסה מותרין אותן ימים שקראוהו קודם וזמנה בהספד
ותענית: בני חמיסר. דהיינו כרכס המוקפין מומה מימות יהושע
בן נון וקא קרי דארביס כגון שהלך
לכפרו וקרא עמיה דפרוה בן יומו
נקרא פרוה דלאמרין במגילה (דף
יט:): מי שרי. י"ד אפילו לבני ג"ו
בהספד ותענית: ואמר רבא לא
גלרס. לתמוז במגילת תענית לגזור
ההספד בג"ו ודא קרא כתיב כדלא
ט"ו ג"ו דהא קרא כתיב כדלא
להיות עושים את ימי הפורסו (ה) האלה
וגו': אלא לאסור את של זה בזה.
כגון בני ג"ו (דקרו) ב"ד ובני י"ד
ט"ו: בני ארביס וכו'. ניהור כפני י"ד
ועיירות: וקא קרי ב"ג. כגון שמל
י"ד בג' נשנת ומקדימין ליום
הכניסה: יום ניקנור הוא. לקמן
מפרש. ואסור בהספד ותענית: אלא
בני י"ד וקרו ב"ג. שמל י"ד ברביעי
נשנת והקדימו ליום הכניסה דהיינו
י"ג: טורייתא. כסומן מפרשה:
כדיסר. שמל להיות י"ד כחלד
נשנת ופכרס מקדימין ליום הכניסה
דהו י"א ושמע מניה דלע"ג שהוא
יום שלפני טורייתא שרי בהספד
ותענית: שמעיה ואחיה. חקדים
היו ולא פירש מי הם דלאתו שאכלו
האריה עינו (א) היה ולא שמעיה (א):
איפרי. דוכוס: לווייתא ופסוס
אמיו. דקיקוס גמוריס היו: גלודקי.
היא לוד והיינו דלאמרין בכל דוכוס
(י"ב דף י"א) (א) דלוגני לוד אין כל בריה
ישראל לעמוד גמולתו כגון עדן. ר"ל
אומרין שנהרגו על כמו של מלך
שנמלח הרונה ואמרו היהודים
הרגו וגזרו גזרה על שגאיהן של
ישראל ועמדו אלו ופדו את ישראל
ואמרו ולא הרגנו והרג המלך לאלו
בלבד: אס מעמו כו': נספייכו
הריגס. על טעם חייבי מימות בית
דין: דיופלין. שני שריס. וכן
מטרופולין של מלכיס (א) לשון שריס:
בגזרין. מקלות כמו גזרי עליס:
(א) גלג. תענית שני וממשי וסני:
וכמה הוא הפתלה. שאינו מספיק
לאחר מכל: רבי אבה רבני ויסי
(ד) אמוראי ניהור דללו אורכא דמנאי
לאשמויי בגמרא כי האי גוונא:
וו דברי ר"מ. ואדברי ר"מ דמנאי
קאי דקמני אין משלימין: מפענה
ומשלים. עד חשיכה:

מותרין בהספד ותענית אמרתי אילמא בני
חמיסר וקא קרו ליה בארביס ומי שרי
והכתיב במגילת תענית (א) יום ארבעה עשר
בו ויום המשה עשר בו יומי פוריא אינו דלא
למיספד בהון ואמר רבא (א) לא נצרכא אלא
לאסור את של זה בזה ואת של זה בזה ואלא
בני ארביס וקא קרי ליה בתריסר יום ניקנור
הוא ואלא בני ארביס וקא קרי ליה בתריסר
יום טורייתא הוא אלא לאו דקא קרו ליה
בתריסר וקמני מותר בהספד ובתענית לא בני ארבעה עשר וקא קרו ליה
בתריסר וקמני יום טורייתא הוא יום טורייתא גור גופיה בטולי כמלוהו הואיל
ונהרגו בו: ומעריה ואחיה אחיו כי הא דרב נחמן גור גופיה בתריסר אמרו
ליה רבנן יום טורייתא הוא אמר להו יום טורייתא (א) גופיה בטולי כמלוהו
הואיל ונהרגו בו שמעיה ואחיה אחיו ותיפוק ליה דההו ליה יום שלפני
ניקנור אמר רב אשי השתא איהו גופיה כמלוהו משום יום ניקנור ניקום ונגזר
מאי ניקנור ומאי טורייתא דתניא ניקנור אחד מאפרכי יוונים היה ובכל יום
ויום היה מנעף ידו על יהודה וירושלים ואומר אימתי תפול בידי וארמסנה
וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום קצצו בהונות ידיו ורגליו ותלאום
כשערי ירושלים ואמרו פה שהיה מדבר בגאווה וידים שהיו מניפות על ירושלים
תעשה בהם נקמה מאי טורייתא אמרו כשבשק טורייתא הרוג את לוליינס
תפוס אחיו בלודקיא אמר להם אם מעשה של חנניה מישאל ועזריה אחד
יבא אליהם ויציל אתכם מירי כדרך שהציל את חנניה מישאל ועזריה מיד
נבוכדנצר אמרו לו חנניה מישאל ועזריה צדיקים גמורין היו וראויין היו
ליעשות להם גם ונבוכדנצר מלך הגון היה וראוי ליעשות גם על ידו ואותו
רשע הדיוט הוא ואינו ראוי ליעשות גם על ידו ואנו נתחייבנו (א) כליה
למקום ואם אין אתה הורגנו הרבה הורגים יש לו למקום והרבה דובין
ואריות יש לו למקום כעולמו שפונעין בנו והורגין אותנו אלא לא מסרנו
הקדוש ברין הוא בידך אלא שעתיד ליפרע דמינו מידך אע"פ כ הרגן מיד
אמרו לא זוז משם עד שבאו דיופלי מרומי ופצעו את מוחו בגזרין:
אין גזרין תענית על הצבור בתחלה בחמישי כו' אין גזרין תענית בראשי
חודשים כו': וכמה היא התחלה (א) רב אחא אמר של של רבי אסי אמר: אהת
אמר ר' רב יהודה אמר רב זו דברי רבי מאיר שאמר משום רבן (שמעון
בן) גמליאל אבל חכמים אומרים: מתענה ומשלים "דרש מר זוטרא משמיה
רב הונא הלכה מתענה ומשלים:

הדרן עלך סדר תעניות ביצד

סדר תעניות אלו (א) האמור ברביעה ראשונה אבל גשמים ששנו
מתריעין עליהן מיד וכן שפסקו גשמים בין גשמים לגשם ארבעים
יום מתריעין עליהן (א) מפני שהיא מכת בצורת ירדו לצמחין אבל לא
ירדו לאילין לאילין ולא לצמחין לזה ולזה אבל לא לבורות לשיחין
ולמערות מתריעין עליהן מיד וכן עיר שלא ירדו עליה גשמים דכתיב
יהמטירתי על עיר אחת ועל עיר אחת לא אמטיר חלקה אחת תמטר וגו'
אותה

הנהגות הב"ח
(א) נמי ואלו מחייבין
הריבה למקום כי אין
למה הורגו כי יש לו
למקום הרבה דובין
ולאריות: (א) רש"י ד"ה
מותרין וכו' בני ג"ו
דכרכין ובני י"ד
דכפרים ועיירות
שקראו מגילה קודם
וזמנה דמפרש הם
מגילה שקראת כ"ד בני
כ"ד בני ג"ו לא שחית
ולא יותר כרכין
המוקפין חומה מימות
יהושע בן נון וקרין
בט"ו כפרים ועיירות
גדולות קורין ב"ד
אלא בהספדים מקדימין
ליום הכניסה: (א) ד"ה שלם
כי ג"ל חלד רבי אבה וסמא
כ"ד: (ד) ר"ה רבי אבה רבני
יוסי אמוראי ניהור. ג"ל לפי
גיטסא שלפניו דגרב רבי
אבה לא היה לך לפרש
דשמינה אמוראי ניהור:
(א) רש"י ד"ה סדר תענית
כי שפתלה חקדים נני לוכא
ואמר ק' נטר הלכין
ותמנעין על י"ג תעניות
אל על עניו כ"ד יומי
סדר תענית מתקין:
(א) ד"ה אל כל כי פתח
שעריה נכסה לו שתי אהר
כי ג"ל ותיבת שלם היו
שמיס כשולטס מתקין:
(א) תיב"ד ד"ה מתריעין כו'
וא"כ כיון דהא דמתריעין
משמע:

הנהגות הב"ח

הנהגות הגר"א
(א) נמי אמר להו יום
טורייתא (גופיה חוימ):

הנהגות הגר"א

(א) נמי אמר להו יום
טורייתא (גופיה חוימ):

רבינו גרשום

מותרין בהספד ובתענית.
באותן שקדימין. לאסור
את של זה בזה.
(א) וקורין בט"ו אסור
ביד בהספד ובתענית. יום
ניקנור הוא. ואין מותרין
בהספד ובתענית. אלא לאו
בחישי. וקני מותרין
אע"פ דהו יומי דקפי
יום טורייתא. ומי אמר ר'
יוחנן הלכה כ"ד יומי

הדרן עלך סדר תעניות קמא

סדר תעניות אלו. האמור צ"פ ראשון (דף ג.) שנתמילה יחידים מתענין (א) סדר תעניות ואחר כך נצור הולכין ומתענין עד י"ג אס
לא נענו: כריעה ראשונה. אס עבר זמן כריעה ראשונה של יורה ולא ירדו גשמים מתענין והולכין כסדר הזה: אבל למחיס
ששנו. שנתנו מנהגן חמת טטה ילא חות מתת שעורה נלשה (א) שלא היו חטים כשעורה נלשה (א) שלא היו חטים כשעורה נלשה (א) שלא היו חטים כשעורה נלשה (א)
שכל חומר האחרונות נוהג כהן: בין גשם לגשם. בין כריעה ראשונה לשניה סימן נצורת היא: ירדו לגמחים אבל לא לאילין. מפרש בגמ' (א):
לכרות שיקין ומעורו. (א) נלשה נמלא מפרש מלי צור ומלי שית ומלי מערה וכולן ציט כניסות מי גשמים לשמים: שלא ירדו
עליה גשמים דכתיב והמטירתי על עיר אחת ועל עיר אחת לא אמטיר צעיר זו ובתכרמה לא המטיר דקלהה היא:
ג"ג

הדרן עלך סדר תעניות קמא

דלפני אסור. לעולם בני ארביס דקרו בתריסר. ולהכי מותרין להו יומי יומא טבא. תיפוק ליה. ותיביר רבי יומא ומקמי
יום ניקנור. ולא ליהו מותר בהספד ובתענית. דיופלי. שלוחים בגזרין. קופין. וכן בת"ר שמל להיות ששנו. א"כ משלימין.
וכמה היא התחלה. דקאמר אה החזילו אין מספיקין. רב אחא אפר שלש. שאם היו ג' תעניות קודם ר"ח ורביעי כ"ד
אין מספיקין. זו דברי ר"ג. דאמר אה החזילו אין מספיקין אבל אין משלימין.
הדרן עלך סדר תעניות

הדרן עלך סדר תעניות קמא

סדר תעניות אלו. האמור צ"פ ראשון (דף ג.) שנתמילה יחידים מתענין (א) סדר תעניות ואחר כך נצור הולכין ומתענין עד י"ג אס
לא נענו: כריעה ראשונה. אס עבר זמן כריעה ראשונה של יורה ולא ירדו גשמים מתענין והולכין כסדר הזה: אבל למחיס
ששנו. שנתנו מנהגן חמת טטה ילא חות מתת שעורה נלשה (א) שלא היו חטים כשעורה נלשה (א) שלא היו חטים כשעורה נלשה (א) שלא היו חטים כשעורה נלשה (א)
שכל חומר האחרונות נוהג כהן: בין גשם לגשם. בין כריעה ראשונה לשניה סימן נצורת היא: ירדו לגמחים אבל לא לאילין. מפרש בגמ' (א):
לכרות שיקין ומעורו. (א) נלשה נמלא מפרש מלי צור ומלי שית ומלי מערה וכולן ציט כניסות מי גשמים לשמים: שלא ירדו
עליה גשמים דכתיב והמטירתי על עיר אחת ועל עיר אחת לא אמטיר צעיר זו ובתכרמה לא המטיר דקלהה היא:
ג"ג

אב. ואלול חל להיות ע"ש. וראש השנה בשבת. רב ברור הוא שיש לסנהדרין לקבוע חסידין זה אחר זה כפי הסמכות
שבהם. ויפרישו שנו בגנין עצות. שניהן מלאין. חסידין (ר' יוחנן). והם ניסן ואייר (א). ור' יקביא נשבע ביצה מגולגלת.
מוסותין. משום שהיה חולה ואמרו לו הרופאים כי נמתת ביצע מיד כלא מלת באחרית היום היא רומאית. וכיון שראתו
ר' יהודה נדמה לו דסבר המתענה בערב שבת אינו משלים (א). ט' באב שחל להיות בערב שבת. כגון דאקלע שחל להיות
שהא בחמישי בשבת ואלו ט' באב בערב שבת ולפי שהיה תמוז מלא וחסידו נעוד (לחרש) (אב). ואלו חל ראש השנה להיות
בשבת. וירושלמי: א-א יחיד שקבל על עצמו תענית מתענה ומשלים. וירושלמי: י"ח ברכות שבליל יום כנגד י"ח ממומים
שפראש חיליס עד ערב. ולמה רגשו אינו מן המנין. דברכת המינים בימנה הקנוד. וכנגד י"ח מפיסם כתיבות בתורה אברהם
יצחק ויעקב. וכן יקריא בהם שמי ושמ אבותיו ככלל. וכנגד י"ח צוויים שכתוב בתורה בפרשת המשכן שני. ומאותו אהליאב
הן תענית. וי' ברכות של שבת. כנגד ז' קולות שכתוב בהן להי בני אלים. וכנגד ז' אכורות שכתוב במזמור שיר ליום ששבת. ט' ברכות של ראש השנה. כנגד ז' אכורות התוכיבין בפרשת חנה. ובסוף כתיב ה' ירין אספי ארץ. כ"ד ברכות של
תענית צבור. כנגד כ"ד נה תחנה הפלה שכתובים בפרשת שלמה. ר' יודא אמר יחיד בתענית צבור צריך להוכיח ענוה ו' ענוו כו'. ואסיקא איכן אמרה כלילי שבת וכוסור. וקיימא לן שלית צבור אומר בין אילין לרופא חולי. ויחיד בשבעת הפלה. ר'
אחא אמר יחיד כ"ד באב צריך להוכיח מנין המטור. ודאז רחם ה' עלינו ועל ישראל עמך ועל ירושלים יקוין ועל ציון משכן כבודך ועל העיר האגולה ההרדוס כו'. עד ואני אחיה לה לאס ה' לחומת שאי סביב ולכבוד אחיה בחוכה. והוכין אסורה.
הבן [אמר] ר' רמייה כל דבר שהוא לחבא אומרו בערבובי שבער אומרו בהודאה. כדתין גזרין והיה חלוקה לעשרה וצויע ליתיר לברא. כל הפרות כולן אחי חותמין ואינו אומר ברכה פסוק. כלומר אינו מוכיר פסוק לברו וחתום [בין] ברכה. אולי
דאמרי צדלי רותי וישבת ציון וחתום בברכה. אין בו משום ברכה פסוק. ר' יעריא צ"ח חתין תורה ואלו חתין תענית. ר' יעקב כו' (אחא) מסקיד לספריא (א) אין אחת כן אנשי שאיל לבין אסורין ליה בכל מתענין חרין מכתבות דמיס וטיבס

(א) תמלך ועבד ואלו ר' לית נשנת כולל חמיס טורייתא דף מ"א ד"ה טיה נשם רביע ע"ס היטב. (א) נלשה נמלא מפרש מלי צור ומלי שית ומלי מערה וכולן ציט כניסות מי גשמים לשמים: שלא ירדו
עליה גשמים דכתיב והמטירתי על עיר אחת ועל עיר אחת לא אמטיר צעיר זו ובתכרמה לא המטיר דקלהה היא: ג"ג

